

Könyvismertetés

Ősi erdők, új (?) tanulások

A természet, az erdők védelme egyre inkább a figyelem középpontjába kerül. Ritka növényeket és állatokat, távoli szigetek furcsa élőlényeit próbálják megmenteni sokfelé a világon - s amíg van még belőlük, addig meg is van a reménye annak, hogy ezek az élőlények elkerüljék a kipusztulást.

De mit tehetünk annak érdekében, hogy megmaradjon az a környezet - az őserdő -, amit ezek az élőlények otthonuknak neveznének, ha tudnának beszélni? Márpedig sok élőlénynek őserdőkre van szüksége a fennmaradáshoz. És persze nemcsak az afrikai vagy az amazóniai vadonokban, hanem Európában is, nálunk is. Öreg kontinensünkön is, de idehaza is azonban már csak mutatásban maradt egy-egy foltocska az egykor kiterjedt ember-nem-bolygatta ősvadonokból.

Ezt a ma erdőjáró embere is érzi, tudni azonban igazán csak a szakemberek tudják. De az is lehet, hogy valójában ők sem. Ahogyan *Nemes Károly* nyug. m. kir. főerdőtanácsos fogalmaz az Erdészeti Lapok 1941. évi számában „Emlékezés Háromszék vármegye őserdeire” cím alatt megjelent írásában: „Az elbeszélők legalább 90%-a nem is látott őserdőt, de ha véletlenül látott is, nem látta a fától az erdőt, a szakember pedig ha járt is ilyenben, nem tanulmányozta komolyan az őserdő jellegzetes tulajdonságait.”

Hazánkban ma már nagy nehézségekbe ütközik tanulmányozni az őserdőt, hiszen kipusztítottuk szinte valamennyit. Ma legfeljebb már csak emlékezni lehet rájuk, bennük járni nemigen. De azt legalább megkísérelhetjük megtudni, milyenek is voltak a hajdani őserdők, hiszen amíg voltak, írtak róluk erdész elődeink. *Bartha Dénes* és *Oroszi Sándor* megkönnyítette a kísérletező kedvűek vállalkozását egy különleges kötet összeállításával. A kötet a már régen kiirtott XIX-XX. századi Kárpát-medencei őserdőkéről szól olyan kiváló szakíróik írásainak újbóli kiadásával, akik még láttak – vagy látni véltek – őserdőt. A szerzők között mások mellett olyan nagynevű elődök szerepelnek, mint *Erdődi (Divald) Adolf*, *Vadas Jenő*, *Fekete Zoltán*, *Alfred Brehm*, de még *Rudolf trónörökös* írása is helyet kapott a válogatásban.

Azt, hogy az őserdők olyanok-e, mint ahogy e nagyhírű elődök állítják, vagy *Nemes Károlynak* van igaza, az olvasónak magának kell megítélnie. Ugyanakkor az írásokban jól nyomon követhető, hogyan tisztultak a fogalmak, hogyan fejlődtek az őserdők összetételének, szerkezetének, működésének leírásai, hogyan gyarapodtak a faterméstani, növénytani, vagy az erdők kezelésével kapcsolatos ismeretek, koncepciók.

Az őserdők megfigyelése, kutatása az őserdők bonyolultsága miatt nehéz mesterség, ráadásul gyakran csak azt vesszük észre, amit látni szeretnénk, vagy amire nyitottak, fogékonyak vagyunk. Elődeink, akiknek jó része még elsősorban a fát kereste az erdőben, nyilván másként látták ugyanazokat az erdőket, ahogyan azt mai szemmel mi látnánk. Érdekes az írások alapján tanulmányozni, mennyivel más, gyakran mennyivel egyszerűbb volt a régiek erdő-felfogása. De már őket is foglalkoztatta, hogy hogyan lehet meghatározni az őserdő fogalmát? Mik az őserdők fő tulajdonságai? Hogyan lehet őket megkülönböztetni a „műerdőktől” (mai elnevezéssel: mesterséges erdőktől), vagy a szálalóerdőktől, amelyek átmenetet képeznek az intenzíven kezelt és a behatásoktól mentesített erdők között? Fel lehet-e használni, s ha igen, hogyan, az őserdőt? Mik voltak azok a szempontok, amik az őserdők hasznosításakor a korabeli emberek számára fontosak voltak?

A könyv 1861 és 1944 között keletkezett 55 tanulmánya, könyvrészlete, cikke, korabeli hivatalos irata többek között e kérdésekre próbált választ adni. A különböző őserdő-leírások mellett sokszor egymással vitázó, vagy egymást kiegészítő véleményeket is találunk a kötetben. Az írások tanulmányozása során így nemcsak az ország régi látképét még meghatározó vadonok sejlenek fel, hanem az erdőt járó erdészek figurája is, akik messze vadonok rengetegében magányosan járva, de a gondolatok szárnyán a távolságot és az időt legyőzve mégis egymással vitakozva, egyazon kérdésre próbálnak választ kapni: milyen szerepet tölthet be az őserdő az ember életében?

Erre a nagyon fontos kérdésre még ma sem tudunk megfelelni. Egy azonban bizonyos: a mi korunkban más vá-

laszt kell találnunk, mint régen, vagy akárcsak mint húsz évvel ezelőtt. A válaszkeresésben segíthetnek bennünket az említett tanulmányok, csakúgy, mint a ma még létező őserdő-maradványok megmentése, erdőrezervátumok létrehozása és fenntartása, és bennük megfigyelések és erdőművelési kísérletek folytatása. Ez utóbbi célokat szolgálja *Barton Zsoltnak* a fenti tanulmányokkal egy kötetbe fűzött, „A Kárpátok őserdő-maradványainak jegyzéke és ezek lényegesebb adatai, jellemzői” c. hézagpótló, informatív összeállítása.

A 423 oldalas kiadvány „Az erdőrezervátum-kutatás eredményei” c. sorozatban (2. évfolyam 1. szám) jelent meg, beszerezhető az MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézetben (2163 Vácrátót, Alkotmány u. 2-4.).

Somogyi Zoltán

* * *

**„Mint oldott kéve”
a balekvizsgától az aranydiplomáig.
Szerkesztették: dr. Erdős László
em. és dr. Pilissy Lajos km.**

Talán egy hónap telt el azóta, hogy csengett a telefonom, és egy öreg balek(om) kérdezte, meglátogathatna-e? Örömmel vártam érkezését és meglepetésemre és nem kis öröömre egy vastkos könyvet nyújtott át évfolyamuk nevében, amely a fenti címmel erdészeti támogatással jelent meg. Íme:

Az ország és a felsőfokú oktatás leg súlyosabb idejében történt embertelenségeit és erkölcsi magasságait ismerhetjük meg az Országos Erdészeti Egyesület által a fenti címmel megjelentetett „ilyen még nem volt” könyvből.

Az évszázados bányász-kohász-erdész összetartozás, a selmeci hagyományokhoz való ragaszkodás, a professzorok iránti tisztelet csodálatos összhangja sugárzik a könyvből. A háborús évek hallgatói számának nagy változásait és csalódásait. A 63 bányász-kohász és a 133 erdész hallgatóval indult évfolyamból mindössze 34 bányász-kohász és 75 erdész végzett és kapott mérnöki oklevelet. A párisi békekötés megismételte a trianoni gyalázatot, igazságtalanságait, és nem vett tudomást arról, hogy közel 3 millió magyar (székely és csángó) kerül idegen uralom alá. A békekötés különösen az erdészetet érintette a legjobban, mert az 1938. évi bécsi szerződéssel visszakapott felvidéki, kárpátaljai és székelyföldi erdeink ismét az utódállamok uralma alá kerültek.

Megrázók azok a visszaemlékezések, amelyek az 1944–1948-as évek átvészeléséről szólnak. Ezeket testileg, lelkileg

sikeresen csak az isteni Gondviselésben bízóknak tudták átvészelni. Élelmezési és lakhatási nehézségek, rapszodikus egyetemi előadások, politikai vegzatúrák jellemezték ezeket az éveket. A könyvben végigkövethető az Ifjúsági Kör hősiességének a megmaradásért, a professzorok példás emberi magatartása, egyeseknek a „párt” által történt megalázása, az egyetemről való kitiltása!

Az évfolyam volt hallgatóinak röviden leírt élettörténetei, az erdőmérnökök nehéz elhelyezkedése, többek disszidálása, más munkahelyeken történt helytállásuk igazolta a felsőfokú erdészeti oktatás sokoldalúságának a szükségét és helyességét. Nagyon érdekes és értékes része a könyvnek a „Visszaemlékezések, élmények, tapasztalatok a diákévekből és az életút során” alatti leírások. Itt egy kis helyesbítést teszek: a 251. oldalon a kérdés és a felelet nem Modrovich, hanem Krippel Mór vizsgáztatásán hangzott el már az én időmben. (Krippel „Fakereskedelmi ismeretek”-et adott elő.)

Ez a könyv megmutatja a ma nemzedékének azt a sziszifuszi küzdelmet, ami a becsületes helytállás iskolapéldája. Még a magasabb állami munkahelyekre került kollégák dereka sem hajolt meg. Legtöbbjük igyekezett a krisztusi tanításnak megfelelni „add meg a császárnak, ami a császáré és Istennek, ami az Istené.” Így ezek is az erdészeti munkáinak elősegítése mellett a politikailag üldözött kollégákat a pártfogásukba vették és a lehetőségek szerint segítették munkájukhoz jutásukat (*Salv*).

Ez az évfolyam is megtettesítette a három szakma: erdész-bányász-kohász összetartozását, szoros barátságát, amit az aranydiplomái eltelte idő sem tudott elszűrkiteni. Ezért is sajnálatos, hogy a bányászokat és a kohászokat sikerült Soprontól, az igazi alma matertől jó messzire, Miskolcra száműzni, és ezzel azt a szoros összetartozást, amely évszázadokon át Selmecen kialakult, a kommunista rezsim megszakította, mint általában mindent, ami jót a múlt magával hozott. A helyzet – sajnos – ma is változatlan, az „együttélésre” remény sincs.

Mi öreg firmák szeretettel ölelünk benneteket magunkhoz, és szívből gratulálunk a szakok összetartását bizonyító könyvetekhez, amit nemcsak a soproni és a miskolci testvéregyetemek volt és jelen hallgatóinak, hanem a pártok vezetőinek is szíves figyelmükbe kellene ajánlani. Jó szerencsét, Üdv az erdésznek!

Dr. Kollwenz Ödön
okl. erdőmérnök

* * *

**Führer E.–Rédei K.–Tóth B. (szerk.):
Ültetvénytudomány
fatermesztés 1.**

Mezőgazda Kiadó, Bp. 2003. 1–210. o.
Gyakran mondják az erdésznek: „A fáton nem látja az erdőt.” Az ilyen bírálatok hatására az utóbbi időben kevesebbet beszélünk az erdőgazdálkodás egyik legfontosabb céljáról, a fáról. Pedig ez megújítható természeti erőforrás, környezetbarát ipari nyersanyag és energiahordozó. Ideje tehát a fatermesztéssel is törődnünk, mi több, új megoldásokat is kipróbálnunk. Olyanokat, amelyek az erdősítésre bocsátott területek adottságaihoz és a termőhelyi lehetőségekhez is jól illeszkednek.

Például fatermesztő ültetvényeket is létesíthetünk, és emiatt nincs okunk szégyenkezni. Miként a szőlő- vagy alma- és egyéb gyümölcsfatermesztő sem pironkodik azért, hogy a hangulatos pincével is felszerelt kedves kiskertekből, dombos vidékek erdős övezetéhez csatlakozó régióból szőlő- és gyümölcsültetvényeivel leköltözött a síkra, a laposabb területekre, és ott – feledve a sokféle fajból összeálló kisüzemi gyümölcsösöket, helyettük belterjes talajműveléssel, vegyszerekkel, gépekkel termeli a piacra szánt termékét, az érett gyümölcsöt. Az erdészeti sem kötelek megmaradni a természetes erdők vidékén, lehet és kell is foglalkoznia ültetvényes megoldásokkal is. Ezeket foglalja keretbe az ismertetett mű, és a következőkben tervezett második kötet is. Természetes, hogy a szerzők közösség legbővebben a hosszú idő óta ültetvényes módszerekkel kezelt nemes nyárasokkal és akácokkal foglalkozik, majd ezeket a fehérynár, az alföldi fenyvesek, a fehérfűz és a közönséges dió egészíti ki. A tematika fajonként azonos sorrendet követ: termőhelyi feltételek, erdősítés, illetve az ehhez szükséges csemetetermesztés, fajtaválaszték, ápolás, nevelés, termesztéstechnológia rendszerének áttekintése, fatermesztés.

Az erdővédelem, a károsítók bemutatása, a termesztett fa minőségi jellemzőinek ismertetése az előszóban írottak szerint a második kötetre marad. Hozzáteszem: ide tartozna a gépesítés is.

A mű elméletileg legfontosabb fejezete az ültetvény fogalmának magyarázata. Érthető megfogalmazásokat olvashatunk itt, de teljessé az tenné a mondottakat, ha elkülönítésként az erdő fogalmáról is olvashatnánk itt, és a természetes erdőn kívül a származék- és kultúrerdőket is definiálnánk. Nélkülük a bemutatott eljárások indokai csonkák maradnának. Nem jelenik meg az, hogy az ültetvények is sokat vállalnak azokból a feladatokból, amelyeket a természetes erdőknek kell teljesíteniük (pl. talajvédelem, levegőtisztaság védelme stb.), és nem rajzolódik ki élesen az sem, hogy a természetes erdők megőrzése, fájukra nehezedő gazdasági nyomás elhárítása csak úgy lehetséges, ha a nélkülözhetetlen faanyagot valahol másutt, gyorsan és gazdaságosan előállítjuk.

A könyv nagyon szép kiállítású, laikus számára is érthető mondanivalója a szerzők közösség és a szerkesztők jó felkészültségét dicsérik. Ennek értékét az se rontja, ha megjegyezzük, hogy a fehérynárasok és az akácok hagyományos, erdőszerű termesztésének módszereitől az itt leírtak még nem különböznek el elég határozottan. Termőhelyes szakemberként még egy megjegyzés: a nemes nyárasok termőréteg-mélységi csoportosításán még lehetne vitatkozni. A termőrétegmélység ugyanis talajtulajdonság, osztályozása nem függhet a termesztett fajától, mert ez áttekinthetetlen állapotokat eredményezne. Helyesebb az országosan egységesen használt kategóriáknál maradnunk és előírásainkat ehhez igazítanunk.

Várjuk a következő kötet megjelenését, a mostanit pedig gyakorló és irányító erdész-szakembereknek, erdőt telepíteni kívánók kezébe ajánljuk, sokat méríthetnek belőle, de tankönyvnek (kötelező vagy ajánlott) sem lenne utolsó.

Dr. Szodfridt István

A barcsi Dráva Völgye Középiskola 2003. november 15-én az erdésztechnikus-képzés 25. éves évfordulóját ünnepli.

A 10 órakor kezdődő rendezvényre nagy tisztelettel és szeretettel várjuk a barcsi szakközépiskola erdész, vadász, gépész, és a középrigóci erdészeti szakmunkásképző öregdiákjait.

Az osztálytalálkozókkal kapcsolatosan kérjük, keressék iskolánkat a (82) 462-611-es telefonszámon.

A tagozat vezetése